

որոշեց այնչափ առատութեամբ կը գտնուին Պիտեր-հայտ յոյն բնագրերէն, Տայշատաց գտնուելէն Տայթ Թարգմանութեան մէջ ալ: Բայց այդ կոմսանքն աշխատեց և հայերէնը: Նախ շատ տեղեր՝ ուր այդպէս սենց առատութեան մէջ մը կը պատուէր, այսմ՝ պակասեցան: (օրինակ՝ համար առջ 1550 – 1603): Արիշ տեղեր ընդհանրապէս գիտնական եղծներու տարւոյն մէջ կը գտնուին հայերէնին մէջ: Լատինման տեղւոյ և փայտի Առմանք ընդհանրեց (առջ 611 – 31) եւ քերականութեանց մասը (առջ 1670 եւն):) համագումարն համար րբ ստուգուին ընդհանուր եւ տնտեսք բառերու շարքը եւ գործածութեան և Տայթ Երեսօրհանի մը կը բուեց ցուցքներու այս կէտը, այսինքն (առջ 841)՝ «ղլըպտուրեմ եւրպն գտեալ եւ պիտարիւն ստուցեց» ուր յաւանդեանք և տնտեսքընն սըրան, շին ծագաստս քրճաստ, այսինքն՝ բիւշիւր տէրեւեւ գտնուելով բոլր diagnose կ'ըսէն: Արիշ կարելի օրինակ՝ մ'աղ բերեալ համար՝ յիշեցնա խոսքը (առջ 633)՝ եւ այդպէս ազա օրպէս ի տղիստեանք քիտնաշեւտն իտ տալէ ի տեսուհի Թիւնու: Անհար և րբ այդ եւ գիտնալ թիւ հոսանորը՝ «քիտնաշեւտն իտ, Թարգմանութեան և Սիւրհապոյ հաշուաւոր քիւնի»՝ «տալիշ տէրեւ» (այսինքն ընդ յունի տաւտն, «քիտնաշեւտն քիւշը, հին») Արիշ տեղեր յոյն տաւութիւնքն Թարգմանելով կամ՝ մեր համար երբ պարզապէս յոյն բառն հայերէնին մէջ տանելով եւ զք եւ գտած և Թարգմանիլ, ինչպէս ըսած և արդեն մեր Թարգմանչաց մեծագոյն մաս մը, Թարգմանութեան տաւութեանքն Թիւնու, Տիւրքաշաքն իրթիւնալիս եւ ընդհանրապէս ինչպիսեանքն միւրեւ: Տիւրք բառաւոր բառակախ համարելով, մեր համառոտ տաւանաւորութիւնը կընկեր: համար իր մնայ տանելը կ'էմ մ'աղ, այն է՝ Թարգմանիլը կամ Թարգմանութեան ժամանակն եւ իւր գիւրեթ այլեւալ Տայ Տեղիւնակներու հանգույ: Ըսոր ինչպէս յայտարարուց:

$$(U^2 - 2t - 12, t - 1, -2t - 5)$$

L. B. S.

1 Երջեսույլ օրհրդաբեր անասադ արգելեւ Էմսա. գար-
նէս թարգմանեալ թիւնքերէն 1049 “Չ” անկողտի եւ Իշոյնի
հռչակից Գաւառեալն (տօ՛ք ծնայեալ լաքաւիք Զրա. Էրա. Լաւ-
մանից իւր Զամբրիկ Կոյտեալի, Էրա. eicindale.) ԶՆմա. գերիթի
քառեւ Բրբ Ետեմիւն 137 “Զ” Կր Կիտաւ Կոցաւ (սիւսթօճեալ
սերճն) Գրաւեմիւն, Զհեղաւ, Զհեղաւ (Ծնայից) եւ Եւրբ.
Զամբրիկ, եւն. արժի Գր Ետեմիւն եր “Կառնեմիւն” գերի Կր
Զրաւ Ետեմիւն եւ, Իոյն Լաւմանից եւ “Կոյտեմիւն” թիւն ասա-
թեան իւրեւ Զուկաւալի Եւ Զուրբեւր. – 1054 “Գ” Եր
Դիսաւտի Երեմիւնի Կրեթեթաւ, (տօ՛ք թիւնք ԿՅՐՈՅԻՆ) – 1058
“Զ” Եւն Եւսաւալու Եւ Զմեմեմիւն, Զր արգելեւ Երբիւն Եւ
Եւնիւն: Փոխաբերութիւնքերէն 978 “Զ” Զր, Զրաւ, (Նիկոս), 955
“Ապուստոլաւ”, (ձօսարաւաւ), 932 “Կառնեմիւն”, (Կառնաթեւ),
911 “Ժուշաւ” (արշ Ժաւի) տեւ Զեւե Ժուշար 1053 “Ասա-
ժաւմանի”, (ձաւմանաճա) եւ Զմեմեմիւն, Երեւ Ետեմիւն Ինչույն
գերիթեւ արգելեւ Եր Երբիւնի ճաւ Կր Եւ Եւնիւն եւ, “Արգելեւ
ԺԷԼԷ 1098 “Դ” Զուկաւ Զրեթաւ Գրեհոսաւ – Գր Գրեթաւ
Աս. Երբիւն Երեմիւն ի թիւ Գրեթաւ Երկույն Ետեւր, եւն. Երբիւն
եւ Եոն թիւ Լեւանույն, Ետեթ Զու “Գրեթաւ”, թարգմանաւ Եւ
Եւն” Երաւ Ետեթաւման եւ Զուրբի Զայ Զաւաւ եւ “Կառնե-
միւն” Եւն Եւն

၇ ၆ ၈ ၉ ၆ ၆ ၆

ԵՂԻՍՈՒՐԵԹԱՒՊՈԼՍԱՌ ՔԱՂԱՔԱՆՈՒՆ ՆԵՐՔԻՆ
ԿԱՐԳԱԳՐՈՒԹՅՆՆԵՐ — ԳԱՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԴ —
ՊԱՐՏԱԹՂԹԵՐ — ԿՑԱԿ

[illegible]

Երևաբերթուպոլսոյ արեւելեան դիւ, պրդ-
տիկ Հոյափլեւի գեղին Հասարակութեան լեռ-
ներէն, երկու առուով գէպ ի Երևաբերթուպոլսոյ
Տանգլով՝ կրկին Հասարակութեան գրեթէ մէջ
սահլը մը արեւու ա շատ հեղ՝ թէ՛ գեպ ի Հոյա-
փլեւի տանող արքունական ճամբան, ու թէ՛
Երևաբերթուպոլսոյ գաշաեղը կ'որոշէր: — Ես
բանս երկայն ժամանակ երկու Հասարակու-
թեան՝ շատ մը վէճերու եւ կոխերու պատ-
ճառ եղաւ:

Միացեալ առևտակին ողորելուն մէջ պատճառն ան էր, որ անկողինը՝ նեղ ու պլտիկ էր — մէկըն՝ ան, որ աւելի զէպ է քաղցը կը մոտէր: Երկու հասարակութիւններն անմիաբան չուօրինը՝ մէկընին երկպառ ասան չկրցան շտեղծել եղիսարեթեւ պոլսեցիք շարունակ գանգատ կ'ընէին Հօլադիկացիներում դէմ. ու կը պահանջէին, որ առևտակին ընթացքը փոխեն, որովհետեւ ասով՝ ողորմաց ատընք կրնայ առնուիլ Նստը՝ շէնին աղբին — Վերապէս, խնդիրը գաւառականութեան առջին ելաւ: Եօփայ երկրաշափ քնիւններ խրկեց: — Երբեք կողմանեկող վկայից ներկայութեամբ, թէ Հէկէշպարի եւ թէ Մետաշըն երկրաշափներն՝ առևտակին չովի գաղաթ գաղով՝ խնդիրը շտեղծել աշխատեցան: — Հաւա մը խորհրդածութիւններէ, խասկեցութիւններէ ու վէճերէ ետեւ, երկու հասարակութիւն իրարու հետ միաբանեցաւ, այնպիսի կերպով մ'որ. 1. Առևտակին ընթացքը փոխուի՝ միշտ եղիսարեթեւ պոլսեցի քաղցըն ջաղացքը: 2. Որ եղիսարեթեւ պոլսեցի քաղցը բաշխութիւնը՝ միանգամ ընդ միշտ, Հօլադիկացի հասարակութեան, յիսունսսն ռեսանկան ֆորմին տայ, որո ճամբան բանալուն համար: 3. Հօլադիկացի հասարակութիւնն ինք զինք պարտաւորեց, որ փաստաբան առևտակին նոր ընթացք մը կու տայ, 270 ձողաշափ երկրի պեղելուն — որուն յատակը պիտի ըլլայ՝ վարը: 4. Իսկ վերը 6 ոտք լայն: Նսկից զատ. 4. Որ գառուարը՝ միշտ մաքուր պիտի պահէ:

Ահա, ասոնց նկատմամբ դրուած դաշին-
քին հայերէն թարգմանութիւնը:

«Մենք ստորեւ գրեալները, կը ծանուցանենք եւ մշտապէս միաբար կը բերենք ամենուն,

որմեջ կը պատկանին Տիմակ ապրողներուն եւ ետքէն եկողներուն համար, թէ որովհետեւ վերին կառավարութեան գլխաւոր խորհուրդն, արդէն անցած 1818 տարին տուած հրամանին ձեռքը, Նիդսարեթուպոլսոյ քաղաքաբաշխութեան եւ հասարակութեան ամբաստանութեանցը հետեւութեամբ՝ Շէկէշվարի ամօռին վերաբերող՝ Հոյովիլակի սահմանին վրայ եղած երկու ձորերուն մէջեղ ժողոված եւ Նիդսարեթուպոլսէն դէպ ի Հոյովիլակ գաղող արքունի ձամբան ողողող առուակին ընթացքին քննութեանը համար, Գիւգիւլէս գաւառահամայնութիւնը, Գրիստափոր Սերէտայի, գլխաւոր դատաւորին քով, իրեն օգնական բարեհաճեցաւ անուանելու զԴոնքադու Միջը. Հայտնատօք, Մետիաշի ամօռին, զԿարսու Շէպնիպի երկրաշափը. — իսկ մեծագոյն արքունական գլխաւոր վերատեսչութեան խորհուրդն, աս տարի, մարտի 1ին, կարգադրեց որ Մետիաշի ամօռին երկրաշափն, Կար. Շէպնիպի երկրաշափը՝ Յովհաննէս Համմեր — իսկ Գրիստափոր Սերէտայի մահաւամբը, մեծագոյն արքունական գլխաւոր խորհուրդն՝ առաջիկայ տարւոյն Մայիս 19ին գլխաւորաբար տուած հրամանագրովը՝ նաեւ գլխաւորաբար Գիւգիւլէս ալ անուանեց. — Մենք՝ կրկին կողման կարգադրութեանը համեմատ, 1819 Ա. գոտա. 17ին. Շէկէշվարի ամօռին վերաբերեալ Հոյովիլակի սահմանին մէջ Սիւլէ Մոր կոչուած եղգնային ձախձախուրը գտնինք. Ու որ մեզի հետ եկան, Հոյովիլակի հասարակութենէն իրկուած խորհրդականները, մեծարգոյ Մարտինոս Վայս եւ Յովսէփ Թափրիկիտ — Հոյովիլակ գեղին ծերերովն՝ այսինքն, Յովհ. Վայս Գիւղապետին, Յովհաննէս Հէրիկերդ փոխանակի պիտովն Սնդրէաս Նիւթէր՝ գեղի նոտարին, Թիւրպ. Շուսդէր գեղին ասեւնարանին հետ — նաեւ Գերգ. Պոկաշի, Գանիւլ Վէրիէս, Սնդրէաս Նիւթէր երեք, Յովհ. Վակնէր երգուեալները, Յովհ. Հլուս եւ Սնդրէաս Վայս գործադատարները. — իսկ Նիդսարեթուպոլսոյ հասարակութեան եւ քաղաքաբաշխութեան կողմանէ՝ Գրիգոր Դանիէլ, գլխաւոր դատաւորը, Մարտինոս Լէնկէլեան ծերակուտի անդամը. Գարձեալ՝ Աստուածաբան Գիգորեան քաղաքային ասեւնարան. Մարտինոս Դանիէլեան փաստաբան եւ Սնտոն Եօզէֆ երգուեալը:

Ասոնց առջեւ՝ Հոյովիլակի սահմաններն եղած երկու ձորերէ վար վաղող յիշեալ ձախնային տեղոյն քովերը կենալով — արքունա-

կան ձամբուն եւ Նիդսարեթուպոլսոյ թղթատարութեան գաղտնալարն ողողող եւ երթեւեկութեան արգելք եղող առուակին հին ընթացքին տեղոյն դիրքը քննեցինք. — Նիդու կողման վէճերն ու փոխանակի պահանջները՝ ներք՝ Հոյովիլակի ծերերուն պատասխաններով մէկ տեղ ըսելով՝ յառաջ քան այս Նիւթիս մէջ՝ մեր որոշումն ընելը, կողմակցութիւնները՝ մեր ներկայութեամբն — իրեն. գրացնեմք — բարեկամաբար ուղեցին միաբանիլ յաղորդ կերպով.

1. Որ երկու երկրաշափը՝ բանն այնպէս կարգադրէ, որ այն հակառակութեան պատճառ եղող առուակին ընթացքը՝ հիմակուան անկողնէն՝ Հոյովիլակի երկիրներէն անցնելով՝ որչափ կարելի է, դիւրին կերպով, մեծ Գիւգիւլէսի ջրաղացքին անկողնը մտնէ եւ այս ըսուած երկրին վրայ, իրեն առուակին շարունակութիւնը՝ պատնիսափոս մը պնդուի. — Ասոր վրայ երկրաշափներն, իրենց կարգադրութիւնն ըրին, որ կարգադրութիւնն որ երկու կողմն ալ ընդունեցաւ, առանց ընդդիմութեան:

2. Հոյովիլակի հասարակութիւնը կը խնդրէ Նիդսարեթուպոլսոյ հասարակութենէն, վերոյիշեալ առուակին նոր անկողնը պնդելու համար, իրեն օգնութիւն, 50 ֆիորինս. — Աս գումարն Նիդսարեթուպոլսոյ յանձնակատարներն առանց քաղաքային վարչութեան հաւանութեան կատարել չկարենալով՝ Հոյովիլակցիներուն կամքը քաղաքային ժողովին մէջ յառաջ բերին. — Ու որպէս զն ասկից ետքը պատահելի անմիաբանութեանց առջին առաւել, խնդրուած 50 ֆիորին օգնութիւնը Նիդսարեթուպոլսոյ քաղաքաբաշխութիւնը՝ Հոյովիլակի հասարակութեան տալու խոստացաւ պիտեղծմ ընդ միշտ այնու պայմանաւ, որ.

ա) Հոյովիլակի հասարակութիւնն՝ երկրաշափներուն ցուցուած տեղոյն վրայ ջրի ձամբան, որչափ կարելի է շուտով փոփոխել խորութեամբը՝ փորէ լընջընէ. եւ զանկապ միշտ մաքուր պահելու ջնայ:

բ) Որ աս տեղէն՝ գուրս հանած հողը՝ առուակին ընթացքին ալ կողմը թափու վան զն դէպ ի ասդին (դէպ ի Նիդսարեթուպոլս) է ջրին գուրս թափելու միտութիւնը:

3. Նիդու կողմակցութիւնները միաբանեցան եւ յայտնեցին ան ալ, որ վերը յիշուած ու իրեն օգնութիւն տրուած 50 ֆիորին ծախքէն զատ՝ իրաւունք չկարենայ կազմել Հոյովիլակի հասարակութիւնն առ այն, որ պատնի-

շափոխն հոգաւորութիւնն սակից ետքը եղի-
սարթութեւ պողոյ հասարակութիւնն ընէ. — Եւ
մէկալ կողմանէ, եղիսարթութեւ պողոյ քաղաքն ալ
իրաւունք չստանայ Հոյովիլակի սահմանին վրայ
պիղծել փոսին եւ անոր շրջակայ երկիրներուն
վրայ: Հապա փոսին սեղւոյն ու անոր շրջանակ-
ներուն վրայ եղած որեւէ սեռակ պահանջմունք՝
եղիսարթութեւ պողոյ հասարակութիւնը խնդրէ ու
զանէ Հոյովիլակի հասարակութիւնն՝ իր օրի-
նաւոր ճամբովը: — Եղիսարթութեւ պողոյ հասա-
րակութիւնն, ասոր նկատմամբ ունեցած ի-
րաւունքն իրեն վերապահեց:

4. Երկու կողմանկցութիւնը կը միաբանի
ամենուն առաջնկայութեամբ նաեւ առ այն, որ
վերը յիշուած երկու երկրաշափն մէկանել
ըսած կարգադրութեանը համեմատ՝ առաւանկին
նոր ընթացքին ճամբան, արորով անմիջապէս
նշանուի. եւ զանիկայ Հոյովիլակի հասարակու-
թիւնն ըստ այնմ պիտի զեղէ:

Աս կամովին եղած հաշտութիւնը մենք ալ
օրինաւոր եւ պատշաճ տեսնելով՝ վերը գրուած
օրը, կէս օրէն ետեւ, գործնաւոր գացիւք այն
տեղը — եւ ներկայ գտնուելով Հոյովիլակի
հասարակութիւնն, վերը յիշուած ծերակուսի
տեղամասին եւ ան տեղի բնակիչները, իսկ եղի-
սարթութեւ պողոյ կողմանէ, քաղաքին գլխաւոր
պաշտպանը՝ Մատառտաւոր Արքեպիսկոպի Եւ Մե-
տառ Եպիսկոպի երգումեալը — ամենէն յառաջ,
Գանիէլ Ալբրէս Հոյովիլակի բնակիչն խոստնոցի
տեղէն, շեղ ճամբայ մը բռնելով՝ մինչեւ Գիւ-
գիւլէյի ջաղացքը 270 ձողաշափ երկայնու-
թեամբ, արօթով արահետ մը կտրեցինը: Աս
270 ձողաշափէն — Գիւգիւլէյի ջաղացքէն
դէպ ի վեր երթալով — մինչեւ բարձունքը
կ'ընէ՝ 95 ձողաշափ տեղ. իսկ անկից անդին,
հիմակ պեղուելի փոսին առաւանկին անկողինը,
կամ՝ մինչեւ Գանիէլ Ալբրէսի խոստնոցին դար-
ձուալը՝ 175 ձողաշափ: Որոշեցինք, որ նոր
առաւանկն պեղուան երկրաշափներուն կարգա-
դրածին համեմատ, երկրին երեսին վրայ ըլլայ, վեց
իսկ անկողին յատարը՝ չորս ստնաշափ լայնու-
թեամբ. — եւ վեց շաքաթուսն մէջ՝ Հոյովիլ-
ակի հասարակութիւնը զանիկայ ընէ լընցընէ:
— Յիսուս ունեական ֆիորինը մեր ներկայու-
թեամբն Եղիսարթութեւ պողոյ հասարակութիւնն
իրապէս վճարեց Հոյովիլակի հասարակութեան:
Որ միաբանութեան ու հաշտութեան, եւ
առաւանկն ճամբուն՝ վերը յիշուած երկրա-
շափներուն կարգադրութեանը համեմատ, ամէն
բանի մէջ՝ վերը գրուած մղանակաւ փորեին

որոշելը՝ մենք, մեր խղճմանսպը համեմատ, մեր
յատուկ անունները գրելով եւ մեր սովորական
կնիքը գործածելով կը վկայենք ու կ'ամրացը-
նենք. եւ երկու կողմանկցութեան տպագրայ
պահանջութեանը համար կը հրատարակենք:
Լոյնաթէլիոսպոլս, 1819, Ասֆու-
րոս 18:

8. 4. Ս. Լիւնէ Լարիլ. Գլխաւոր Ե. Ե.
գլխաւոր գաւառաւոր.

8. 4. Ս. Լարիլ. Գլխաւոր Ե. Ե.
ծերակուսի անդամ.

Վերը յիշուած միութեան եւ առաւանկին
ճամբուն պեղուին՝ երկրաշափական կարգա-
դրութեանց համեմատ. վերը գրածին պէս
ըլլալը, մենք ալ մեր խղճմանսպին համեմատ,
մեր յատուկ կնիքով կը վկայենք:

Լոյնաթէլիոսպոլս 1819, Ասֆու-
րոս, 18:

8. 4. Յիսուսնէ Լարիլ Ե. Ե.
երկրաշափ.

8. 4. Սարիլ Ե. Ե. Գլխաւոր Ե. Ե.
Մետառի լիւթագիւն երկրաշափ.

Մենք ալ, հաշտուող կողմանկցութիւն-
ներս՝ վերը յիշուած հաշտութիւնն, ինչպէս
նաեւ առաւանկին ընթացքին՝ երկրաշափ աղա-
ներուն կարգադրութեանը պէս, մեծարգոյ գոր-
ծակատարաց տեսութեանը համեմատ ըլլալի
պեղուին որոշումը կը ճաննանք. եւ մեր հա-
սարակութեանց կնիքով կ'արմարացնենք: —
Վերը գրուած օրը, տարին ու տեղը:

8. 4. Գլխաւոր Գանիէլէյ Ե. Ե.
գլխաւոր գաւառաւոր.

8. 4. Ասֆուրոս Ե. Ե. Գլխաւոր Ե. Ե.
առաւանկ.

8. 4. Յիսուսնէ Գլխաւոր Ե. Ե.
գաւառաւոր.

8. 4. Արքեպիսկոպի Լիւնիլէյ Ե. Ե.
Հոյովիլակի հասարակութեան նստաւոր.

8. 4. Սարիլ Ե. Ե. Գլխաւոր Ե. Ե.
Երկրաշափի Երեսակի անդամ.

8. 4. Յիսուսնէ Գլխաւոր Ե. Ե.
Երկրաշափի Երեսակի անդամ:

✱

Ինչպէս յայտնի է, Եղիսարթութեւ պողոյ
երկրաշափութեան անտառներուն ծառածու-
թիւնն 9000 արաւալարէն աւելի էր՝ Ժ. Գա-
րուն ակիցները: Չստանալ հոգալն այնպէս դիրքին
չէր: Քաղաքն արուեստի հասկըցող՝ կարգաւոր-
րեալ ու հաստատուն անտառապետ չունէր:

քաղաքաբաշխութիւնը՝ հին ժամանակէ մնացած սովորութեան համեմատ՝ քաղաքացիներէ կ'ընտրէր զմէր կամ զմէկան, որ անտառապետի անունու պաշտօն ունէր. եւ ասոր տակն էին, անտառապետներն ու ծառաները, Բայց ի՞նչ տէրութիւնն եւ ի՞նչ ալ քաղաքաբաշխութիւնը գոհ էր աս բանով: Անտառներ կը կտրուէին, մանաւանդ թէ կը փնջուէին առանց խնայութեան ու առանց խնդի. վասն զի յատուաներն ըստ օրինի եւ ըստ պտտաշաքի չէին կտարուեր: Վերջուպէս տէրութիւնը, 1838 յուլիս 16ին, հրաման իրեցեք քաղաքաբաշխութեան, որ բանէ հասկըցող անտառապետ վարձէ: — Ան ասոն քաղաքն ընդհանուր ժողովք ընելով, իրեւ փոքր, երեք տարուան համար, բանեց զերեք ղեկաւոր գրաքի գաւառակոմսութեան անտառապետն. անոր թով զնելով՝ իրեւ օգնական իրեն որդին զԱռաքիտ ղեկաւոր: Դաշինք զնելով անտառապետին հետ, որ աս երեք տարուան միջոցին մէջ անտառները՝ մասերու բաժնելու, անոնց վրայց Ծրագիրներն ու կաշագիր առնելու եւ երեք տարին անցնելէն ետեւ, եթէ որ իր որդին յաջորդութեամբ անտառապետութեան քննութենէ լաւ վկայագիր ընգտնի, զինք կ'ընտրէ անտառապետ՝ Եղիսարեթուպոլսոյ երկրակալութեան անտառներուն վրայ:

Ահա քաղաքաբաշխութեան եւ անտառապետին մէջ եղած գաշնադրութեան հայերէն թարգմանութիւնը:

«Մեծապատիւ տրորւնական կառավարութեան, յուլիս 16ին տուած հրամանագրին հետեւութեամբ. եւ Նորին ղեկավարութեան հաւանութեամբ, այսօր 1836, սեպտ. 16ին, առ ժամանակեայ կերպով՝ երեք տարուան համար, Եղիսարեթուպոլսոյ հասարակութեանն եւ վերին ֆէհէր գաւառակոմսութեան անտառապետին՝ Փրեզերիկոս ղեկաւորին եւ իր որդւոյն Առաքիտ ղեկաւորին մէջ՝ Պաշտպանիկ երկրակալութեան վերաբարեւալ անտառները կտրագիր բերելու նկատմամբ յաջորդ գաշնադրութիւնը գրուեցաւ:

1. Վերը յիշուած անտառապետը՝ մեր մեծապատ Յիրովնէ 1833ին, շնորհուած 150 արծաթի ֆիրմին վարձքով՝ Պաշտպանիկ ամէն արժեւնական անտառներուն վրայ — արձան ըստ օրինի իրեն յանձնուելէն ետեւ — իր վերին պատասխանաբարութեանը տակ, իր ծառայութեանը ժամանակ, իւր անտառապետութեամբն ըստ պաշտառքի հսկելու, զանոնք կտրագիր բերելու, յատակել տալու, աճեցնելու եւ աճեցնելու

տալու — վառելու փայտերը՝ ձողաշաքի վրայ բերելու եւ անյատ փայտերը առանց վարձքի ծախելու. անտառները կտրելու տեղերը՝ ըստ օրինի նշանելու, եւ անանի կտրուած տեղերը նորէն աճեցնելու համար անոնց վրայ ամենամեծ խնամքով հսկելու. եւ զանոնք պահելու եւ պահպանել տալու, ամէն զանցառութիւնները հետաքննելու եւ անոնց վրայց պատասխանատուութիւն վրան առնելու պարտական է:

Եւ որովհետեւ աս ամէն բաներն առանձին ընելը գաւառէ, մանաւանդ որ երկու զատ զատ գաւառակոմսութեան մէջ եղած անտառները մեծ տարածութիւն անին — անոր համար.

2. Երկրատէր հասարակութիւնն, իրեն, իրեւ անտառապետի օգնական (Waldbereiter) կ'առնու զԱռաքիտ ղեկաւոր, որուն անկողնիւն ղեկաւոր ըլլալ Սաս-Բայքալուի մէջ: Ասոր վարձքը սովորական հսկողութեան վճարքէն զատ (Inspectoris Deputatum) պիտի ըլլայ 100 արծաթ ֆիրմին: Աս վճարքը, չէ թէ քաղաքային արկէն, հազա, արարուէ տարի առանձին փայտի կտրութիւն կտրելու եւ ծախելու ասոն՝ գնդուն, ամէն մէկ ֆիրմինէն վճարելէ երեք քառանգանէն ժողոված գումարէն պիտի ընգտնի:

3. Երեք տարին անցնելէն ետեւ, Առաքիտ ղեկաւոր — որ իր ցուցուցած վկայականներով համեմատ անտառապետութեան բարձրագոյն տեղեկութիւնները գեւ ըստօրովն ստացած չէ — այն ատեն միայն կրնայ անտառապետ ըլլալ, երբ որ այս հիմակ յիշուած գիտութիւններուն մէջ ունեցած բաւական տեղեկութիւնն, անտառապետները վկայականներով եւ օտրի կողմանէ ալ ինք զինք Եղիսարեթուպոլսոյ երկրատէր հասարակութեան վստահութեանն արժանի կ'ընէ: Բայց ամենէն աւելի, երբ որ իր ամէն գործերն այնպէս կը կատարէ, որ անտառապետ ըլլալու նկատմամբ, քաղաքաբաշխութեան վերին իշխանութեան տակը՝ իրեն համար յանձնարարութիւն ընէ: — Մինչեւ այն ատեն, ինք, ինչպէս նաեւ անտառի պահպաններն ու ծառաները՝ Փրեզ. ղեկաւորէն, իւրեւ անտառապետի եւ գլխաւոր հսկողի վերին իշխանութեանն ու կարգադրութեաննց ամէկ պիտի ըլլան:

4. Պատրական է վերը յիշուած անտառապետը՝ երկրատէրութեան անտառներն, ըստ տախտակաց չափելու եւ զանոնք կտրութեան բաժնելու. — անոնց վրայց՝ իր երեք տարուան ծառայութեան միջոցին մէջ տախտակներ (mappa) չննելու եւ կահագիր ընելու — որ գործին համար (երբ որ կատարելապէս կը լընծայ)

իրելու վարձք՝ էւր վճարքէն զտու, մէկ անգամ ընդ միշտ, պիտի ընդունի Տասարակութենէն 100 արծաթ ֆիորին. եւ ամեն մէկ արտավար անտառին համար 4 1/2 քառանգան. — ալն յայտարարութեամբ, որ եթէ ի գիտուածի, ամբողջ երկրակալութեան անտառները չափելով ու ծրագրելով՝ անոնք 9000 արտավարէն աւելի ըլլան, այն ատեն անտառները չափելու համար, չէ թէ 4 1/2 հազար միայն 4 քառանգանով գոհ ըլլալու պարտական է: — Միտ զնելու է անոր ալ, որ անտառի տախտակները շինելու եւ արձանագրութիւնն տունելու համար, խոտացուած 100 արծաթ ֆիորինը միայն այն ատեն պիտի ընդունի, երբ որ բարձրագոյն իշխանութեան անգին գրուի եւ ապացուցուի, որ ան տախտակներուն, անտառի չափումներուն եւ բաժանումներուն վրայդ եղած արձանագրութիւնը պատրաստել շինելու համար աւելի ժամանակ պէտք եղաւ անցընելու:

Ե. Անտառապետի իր երեք տարուան ծառայութեանը ժամանակ, կ'ընդունի երկրաւոր հասարակութենէն, իր յառուկ գործածութեանը համար տարուէ տարի 12 ձողաշափ կրօնի փայտ: Եւ վերջապէս

Զ. Ազատականութեան պիտ'որ ունենայ երկու կողմն ալ — եթէ մէկուն կամ մէկային հաճոյ չըլլայ — երեք ամիս յառաջ, ներկայ դաշնագրութենէն հրաժարիլ: Եւ անց որեւէ կողման — ասոր համար ամենափոքր — անմիաբանութիւնը պատճառելու:

Որ դաշինքը — մեծագոյն հաստատութեան համար — երկու կողմանն ալ, երեք երեք օրինակի մէջ գրուելով եւ հրատարակուելով՝ ստորագրուեցաւ եւ ամբողջուեցաւ:

Տեւեալ յՆրդասարկութեան լուրիս. — վերը գրուած տարին ու օրն եղած ընդհանուր ժողովքէն:

Եղիսարեթ թուպոլսոյ հասարակութեան կողմանէ

Պ. Գրիգոր Պարպեան յ. յ. գլխավոր ասեմարան:

Ստեփանոս Սարգիսեան յ. յ. փոխանակ քարտապարտ:

Պ. Փր. Սեփեթեան յ. յ.

Ֆէհրէ դատաւարութեան անտառի վերատեսուչ եւ Եղիսարեթ թուպոլսոյ անտառապետ:

Մ. Սեփեթեան յ. յ.

անտառապետի օգնական:

(Մշտնապէս Կալ Երեւան)

ՅՈՒՐ. ԱՍՏՈՐ

ՅԵՐԵՐԱՅԵԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԴԱՐԱՆԻ ԴՈՒՍՏԻՆԵՐ

31. ՈՒՍԵՐ Պոլսով զատաստան: Տփ. տպ. Վրաց չափ. ընդ. 1900: Էջ 66: Գին 5 Կ.:

32. ՊՈՆՏՈՒՆԻՆԻՆ Ե. Յ. — Նոր ընթերցարան, Բ. տարի: Վարձ, տպ. Նիքոլոս, 1900: Էջ Գ+126: Գին 1 Գ.:

33. — Գ. Սարգի, անգ: Էջ 144: Գին 1 Գ.:

34. A. MEILLET, Notes sur quelques faits de morphologie Paris 1899. 60 pp. 16.

35. ՏԵՐԿԵԼԻՆ Եւ Տաշուկեան 1899-1900 տարեշրջանի Թարգման չափունաց քարտեզը. ընկերութեան: Դալքոս, տպ. Արամ. զարանոցի, 1900: Էջ 18:

51. Խմբով դատարան: Գործողը հեղինակին նպատակն է՝ կ'երեւայ ուսուցանել, թէ ամեն դեպքում պարտաւոր իր ուղիք խոշոր հեռանկարին համառօտ բովանդակելու են. Գիտել մը քառամասն կառավարչի գրուած էր Վարկ, եւ զանազան՝ Վարկ. երկուքն ալ վառահելի անձ էին եւ դատարանից երկուքն արտաքիններէն մին՝ միայն, եւ երկրորդը՝ միւսին յանձնուած էր: Իրիկուն մը կառավարչին ու զանազանքը միտին կը հաշտուէն տակն եւ դատարանից կողմէն ետքն՝ իւրաքանչիւրը կ'առնու իր բանալին ու տուն կ'երթայ: Առաւօտուն պահպանող դատարանի արեւից կողմը կուտան ու մէջ դատարան կ'առնեն. Վարկ աւելի նորագոյն պաշտօնայ մ'ըլլալուն՝ կասկածելի կ'ըլլայ դատարանի պրիտորիոսը՝ Նորս, Վարկն ասունք կը խելուի, Եւ կ'ընտան ու երեք դատարաններէն հետ կը ծաշէր: Վարկ անբերիւղ կ'երթայ դատարան. երազական տերութեանց սովորութեանը համաձայն 12 երգուեալներու կը յանձնուի խոշորը՝ խոշոր պորթ ձայնին համաձայն լուծել. աս 12ի մէջ էր նաեւ ուղղամիտ ու բարեկրօտ Էլի Սիթի, որ Վարկի քով խոշոր մ'առնէր, Վարկն շատ բարեբաներ տեսած էր ու անոր ինչպիսի անձ ըլլալը լաւ գիտէր: Տասնութի երգուեալք գողութիւնն ու դանակարանի կղակը քննադներու վկայութեանց յենլով՝ Վարկ կը դատարարուէն. իսկ Էլի Սիթի իր խոշոր վկայութեանը հետեւելով՝ Վարկն ամենը ըլլալը կը պաշտպանէ ու այդպէս ալ կը քուտարեն, մէկունից երկունք ատեն կը լանան զինք համոզել գող ըլլալուն. եւ երկրորդ անգամ էր քուտարեն. բայց Սիթի գիտնալով որ խոշոր հակառակ դուրեւը մեղք է, կը պնդէ իր համոզմանը. եւ որովհետեւ 12 երգուեալներու լրացեալ ձայնը կը պահանջուէր մէկը դատապարտել ու պատժել կարենալու համար, զինքն ու զինքն անորոշ ու ի կար կը մնայ: Երկրորդ օրն առաւօտուն նիտը շփած դատարանէն կը կանչուին երգուեալք, եւ դատարան անոնց կը ծանուցանէ թէ ինչից պարտուած, գողն ինչպե՞սու է, եւ թէ Վարկ անմեղ է, անմեղ ու վառահելի կարծուած Վարկն է գողը: Էլի Սիթի իր ուղիք խոշոր հակառակ չղործելուն համար ամենէն յարգանքն ու մեծարանք կ'ընդունի. 4. ՍՅ. 4.

52 — 58. Նոր ընթերցարան Բ. Կ. Գ. Գ. Գ. — Լեզուն ինչպիսի կարեւոր, սոյնչափ ալ գիտարեն է լեզուն կարեւոր է, վառ մի ասոր դարձածութեանըն է որ մեր նմաններուն հետ յարաբերութեան մէջ